

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/62-5>
УДК 338.48:331

Олійник О. С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2370-3211>

Oliinyk Olga

PhD in Economics,
Associate Professor of Tourism and Hotel and Restaurant Business Department,
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University

АНАЛІЗ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ В ГАЛУЗІ ГОСТИННОСТІ

ANALYSIS OF THE NUMBER OF EMPLOYEES IN HOSPITALITY

У статті розкривається питання використання персоналу, який працював у дитячих закладах з оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. Дано обґрунтоване визначення дефініції «персонал підприємства». Звернено увагу на зайняту кількість персоналу загалом, а також за професіями та регіонально. Указано середньооблікову кількість дітей у розрахунку на одного працівника в закладах з оздоровлення та відпочинку дітей. Приділено особливу увагу педагогічним та медичним працівникам, подано дані по працівниках кухні і адміністративно-господарському та обслуговуючому персоналу. Відзначено регіональну найвищу зайнятість персоналу у Дніпропетровській, Харківській, Одеській областях та окремо виділено Тернопільську область, в якій виникла велика необхідність створення саме таких закладів та збільшення зайнятості у цій сфері діяльності.

Ключові слова: працівники, персонал, дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, педагогічний персонал, медичний персонал, регіон, область.

The article reveals the use of employees of children's health and recreation facilities in the summer of 2019. A reasonable definition of "enterprise personnel" is given. Attention is paid to the number of staff in general, as well as by professions and regionally. The average number of children per employee in children's health and recreation facilities is indicated. Particular importance is attached to pedagogical and medical workers, as well as data on kitchen workers and administrative and economic and service personnel. The highest regional employment of staff in Dnipropetrovsk, Kharkiv, Odesa oblasts was noted, and Ternopil oblast was singled out, where there was a great need to create such institutions and increase employment in this field of activity. There is a lot of classical analysis of the use of personnel in enterprises. But to date, the analysis of the use of staff in the field of hospitality is not so much, and children's health and recreation in general is not enough. That is why attention is paid to this analysis. It is stated that during the pandemic it is necessary to know clearly the future of the young generation and how to improve their health. A study of literature and other sources on the analysis of the use of staff in the field of hospitality allows us to conclude that despite the study of this issue, it is not given enough attention. The formation of the objectives of the article is that it is necessary to constantly analyze the use of staff in the field of hospitality, to identify problems and solve them, in order to obtain the highest profitability of these enterprises. Based on the analysis, we conclude that the situation with the use of staff in children's health and recreation facilities in the summer of 2019 was ambiguous. Children's institutions, taking into account the peculiarities of their activities, use the work of different professions, which is inherent in them. The study of this issue led to the following conclusions: in Ukraine there is a system of rehabilitation and recreation of children throughout the territory; the system employs full-time staff, with almost ten times less staff working in children's health facilities than in institutions engaged in their recreation; two thirds of the staff working in health facilities are out-of-town facilities, and therefore there is a monopsony labor market; every ninth out of ten employees in leisure facilities works in a day care facility.

Keywords: employees, staff, children's health and recreation facilities, pedagogical staff, medical staff, region, region.

Постановка проблеми. Аналіз чисельності персоналу сьогодні є буденним, хоча в закладах гостинності ним займаються не регулярно, тому він не носить постійного характеру. Таким чином, у сфері гостинності є проблема дослідження використання персоналу, у тому числі в дитячих закладах з оздоровлення та відпочинку. Указано, що в період пандемії необхідно чітко знати майбутнє

молодого покоління та як поліпшити його стан здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед учених-економістів, які зробили вагомий внесок у дослідження поданої теми, – Є.С. Барвінська, Г.Т. Завіновська, О.П. Крайник, С.Ф. Покропивний та ін. Дослідження літературних та інших джерел із питань аналізу чисельності персоналу у сфері гос-

тинності дає змогу зробити висновок, що, незважаючи на вивчення цього питання, йому приділяється недостатня увага.

Мета статті полягає в аналізі чисельності персоналу у сфері гостинності для виявлення проблем та їх вирішення з метою отримання найвищої прибутковості діяльності даних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Аналізу чисельності персоналу в галузі гостинності залишається дослідженням недосконало, незважаючи на те що загалом вчені-економісти постійно проводять відповідні дослідження. Що ж таке персонал підприємства? Науковці стверджують, що:

– це сукупність постійних працівників, що отримали необхідну професійну підготовку та (або) мають досвід практичної діяльності [1];

– це наймані працівники, тобто особи, які уклали трудовий договір (контракт) з роботодавцем [2];

– це провідний мобілізуючий чинник виробництва. Його творчий таланти і практична робітничая майстерність особливо виразно проявляється в умовах ринкових відносин, де постійно присутня підприємницька конкуренція. Цілеспрямована, гармонійна діяльність колективу забезпечує економічний розвиток підприємства [3];

– це основний штатний склад працівників організації [4].

Узагальнюючи визначення поняття «персонал», відзначимо, що це сукупність постійно найманих працівників, які мають відповідну

освіту і досвід та концентрують свою роботу на виконанні поставлених цілей, що веде до соціально-економічного розвитку підприємства.

Шляхи підвищення ефективності чисельності персоналу зумовлені розвитком ринкових реформ. У зв'язку із цим зупинимося на найактуальніших моментах і напрямках формування ринку праці та проблемах зайнятості. Узагальнюючим показником аналізу чисельності персоналу є ступінь використання ресурсів праці та рівень продуктивності суспільної праці, а саме величина національного доходу в розрахунку на одного представника трудових ресурсів [4].

До галузі гостинності відносяться дитячі заклади, які займаються оздоровленням та відпочинком, саме в них проаналізуємо використання персоналу.

Відповідно до Закону України «Про туризм», дитячі заклади оздоровлення та відпочинку – це постійно або тимчасово діючі, спеціально організовані або пристосовані заклади, призначені для оздоровлення, відпочинку, розвитку дітей, що мають визначене місце розташування, матеріально-технічну базу, кадрове забезпечення та технології для надання послуг з оздоровлення та відпочинку дітей. Дитячі заклади оздоровлення – це дитячі заклади санаторного типу, дитячі центри та позаміські заклади оздоровлення та відпочинку. До дитячих закладів відпочинку належать табори з денним перебуванням, дитячі заклади праці та відпочинку і наметові містечка [5].

Таблиця 1

Загальна середньооблікова чисельність штатних працівників дитячих закладів оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. (осіб)

	Кількість працівників	У тому числі			
		педагогічний персонал	медичний персонал	персонал працівників кухні	адміністративно-господарський та обслуговуючий персонал
Усього	165 467	100 348	8 089	22 956	34 074
з них у закладах оздоровлення	14 821	5 878	1 015	3 157	4 771
у тому числі					
позаміських	11 454	4 781	596	2 660	3 417
санаторного типу	2 006	592	329	335	750
дитячих центрах	1 361	505	90	162	604
з них у закладах відпочинку	150 646	94 470	7 074	19 799	29 303
у тому числі					
праці і відпочинку	3 031	1 571	218	527	715
з денним перебуванням	139 081	89 224	6 376	17 351	26 130
позаміських	7 433	3 063	396	1 747	2 227
наметових містечках	1 101	612	84	174	231

Джерело: адаптовано автором за [6]

Дослідження аналізу чисельності персоналу в галузі гостинності проведемо на прикладі дитячих закладів, які займалися оздоровленням та відпочинком улітку 2019 р., використовуючи статистичні дані табл. 1–5.

Дані табл. 1 свідчать про загальну кількість працівників, а також по категоріях. Таким чином, 60,6% всіх працівників – педагогічний персонал, майже 5% – медичні працівники, близько 14% – працівники кухні і понад 20% – адміністративно-господарський та обслуговуючий персонал. Якщо проаналізувати кількість працівників за закладами оздоровлення чи відпочинку, то в перших працює 9% усіх штатних працівників і 91% – у закладах відпочинку.

Специфіка закладів впливає на формування персоналу, це помітно під час характеристики кількості працюючих у цих закладах по категоріях. У закладах з оздоровлення дітей улітку 2019 р. працювало педагогічного персоналу 5,9% від загальної кількості педагогічних працівників у дитячих закладах, 12,6% – медичного персоналу, 13,8% – працівників кухні і 14,0% – адміністративно-господарського та обслуговуючого персоналу. У закладах відпочинку відповідно: педагогічного – 94,1%, медичного – 87,4%, персоналу кухні – 86,2% і 86,0% адміністративно-господарського та обслуговуючого персоналу.

Досліджуючи структуру персоналу у закладах оздоровлення, відзначаємо, що в дитячих центрах працює 9,2% працівників, 13,5% – у закладах санаторного типу і 77,3% – у позаміських закладах з оздоровлення. І відповідно педагогічних працівників по даних видах закладів – 8,7; 10,0; 81,3%. Медичного персоналу – відповідно 8,9; 32,4 і 58,7%. Персоналу працівників кухні – 51,1; 10,6 і 84,3%. Адміністративно-господарського та обслуговуючого персоналу – відповідно 12,7; 15,7 і 71,6%. Розглядаючи структуру персоналу у закладах відпочинку, відзначаємо, що в закладах праці і відпочинку працює 2,0% працівників, 92,4% – із денним перебуванням, 4,9% – позаміських і 0,7% – у наметових закладах відпочинку. І відповідно педагогічних працівників по даних видах закладів – 1,7; 94,4; 3,2 і 0,7%. Медичного персоналу – відповідно 3,1; 90,1; 5,6 і 1,2%. Персоналу працівників кухні – 2,7; 87,6; 8,8 і 1,2%. Адміністративно-господарського та обслуговуючого персоналу – відповідно 2,4; 89,2; 7,6 і 0,8%.

Дані табл. 2 носять трохи інший характер, вони характеризують кількість дітей у розрахунку на одного працівника. Отже, загалом по Україні влітку 2019 р. цей показник становив п'ять осіб, причому у закладах відпочинку він аналогічний, а у закладах з оздоровленням більший у 2,2 рази, що відображає специфіку

Таблиця 2

Середньооблікова чисельність штатних працівників дитячих закладів оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. (осіб)

	Кількість працівників	Кількість дітей у розрахунку на одного працівника	У тому числі			
			педагогічного працівника	медичного працівника	персонал працівників кухні	Адміністративно-господарського та обслуговуючого персоналу
Усього	165 467	5	9	112	39	27
з них у закладах оздоровлення	14 821	11	28	164	53	35
у тому числі						
позаміських	11 454	12	28	228	51	40
санаторного типу	2 006	10	35	63	62	28
дитячих центрах	1 361	7	20	111	62	17
з них у закладах відпочинку	150 646	5	8	105	37	25
у тому числі						
праці і відпочинку	3 031	4	7	53	22	16
з денним перебуванням	139 081	4	7	96	35	24
позаміських	7 433	14	34	260	59	46
наметових містечках	1 101	9	17	121	58	44

Джерело: адаптовано автором за [6]

цих дитячих закладів. Відповідно, і на різні категорії штатних працівників ця специфіка має вплив і відбиває загальну тенденцію вказаного показника.

Дані табл. 2 продовжують і розвивають сутність даних табл. 1 щодо показників, які вказують, що кількість дітей, які обслуговуються, на одного працівника в різних закладах різна, що є специфічно окремо для закладів відпочинку і для закладів оздоровлення, причому у перших більша частина кількості дітей на педагогічних працівників, а в інших – на медичних працівників. Працівники кухні й адміністративно-господарський персонал теж працюють у даних закладах із різним навантаженням, що є результатом різних об'єктивних і суб'єктивних причин. У цій ситуації діє наслідкова причина: цілком нормально, до прикладу, що в кожному наметовому містечку не може надавати послуги медичний праців-

ник, а педагогічний – неодмінно, і навпаки, в позаміських закладах для оздоровлення медичних працівників працює більше у вісім разів, аніж працівників освіти.

У зв'язку з географічними особливостями регіонів України її привабливість різноманітна, ураховуючи кліматичні, рекреаційні та інші умови підґрунтя створення дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. Для проведення дослідження по регіонах України щодо діючих даних закладів улітку 2019 р. скористаємося даними табл. 3.

Приведені нижче дані свідчать про різну регіональну зайнятість персоналу, ураховуючи діючі дитячі заклади з оздоровлення та відпочинку дітей. Так, найбільше зайнято персоналу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. в Дніпропетровській області – 9,4% від загальної кількості зайнятих, на другому місці Харківська

Таблиця 3

Середньооблікова чисельність штатних працівників дитячих закладів оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. за регіонами (осіб)

	Середньооблікова кількість штатних працівників, усього	З них	
		у закладах оздоровлення	у закладах відпочинку
Україна	165 467	14 821	150 646
Вінницька	6 529	759	5 770
Волинська	4 670	к*)	4 616
Дніпропетровська	15 548	683	14 865
Донецька	7 465	1 008	6 457
Житомирська	4 026	290	3 736
Закарпатська	3 275	365	2 910
Запорізька	5 900	990	4 910
Івано-Франківська	2 411	499	1 912
Київська	6 974	286	6 688
Кіровоградська	10 331	296	10 035
Луганська	3 036	339	2 697
Львівська	3 480	к*)	3 403
Миколаївська	2 843	166	2 677
Одеська	13 317	1 210	12 107
Полтавська	10 776	1 710	9 066
Рівненська	3 519	к*)	3 484
Сумська	10 742	1 148	9 594
Тернопільська	935	84	851
Харківська	15 485	766	14 719
Херсонська	9 280	2 504	6 776
Хмельницька	2 529	231	2 298
Черкаська	10 643	258	10 385
Чернівецька	2 007	235	1 772
Чернігівська	6 328	325	6 003
м. Київ	3 418	к*)	2 915

к*) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності інформації.

Джерело: адаптовано автором за [6]

область – 9,3%, наступною є Одеська область, її показник сягає 8,1%. Найменша кількість задіяної кількості штатних працівників у Тернопільській області – 0,6%. Дані, що приведені вище, свідчать що в багатьох регіонах необхідно розвивати даний напрям туристичної індустрії, маючи на меті оздоровлення та відпочинок нового підростаючого покоління нашої країни.

Безумовно, для того щоб молоде покоління було гідним традицій української нації, його необхідно виховувати в даному напрямі. Необхідно постійно втілювати в буденне життя молоді традиції побуту та культури українського народу та українських ремесел, ураховуючи особливості різних регіонів.

Дитячі заклади не можуть працювати без педагогічних працівників, тому дану ситуа-

цію будемо досліджувати за допомогою даних табл. 4.

Статистичні дані середньооблікової чисельності штатних працівників педагогічного персоналу дитячих закладів оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. свідчать про найбільшу їх кількість у Харківській області – 9,7% від усієї кількості даних працівників. На другому місці Дніпропетровська область – 9,4%. На третьому – Одеська область – 8,1%.

Якщо проаналізувати кількість працюючих педагогічних працівників по видах закладів, то можемо з упевненістю відзначити, що їх у закладах відпочинку більше. У закладах оздоровлення найбільша кількість педагогічних працівників працює в Херсонській області – 17,5%, далі йдуть Полтавська область – 11,4% і Одеська область – 8,0%.

Таблиця 4

Середньооблікова чисельність штатних працівників педагогічного персоналу дитячих закладів оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. за регіонами (осіб)

	Середньооблікова кількість штатних працівників, усього	Кількість педагогічного персоналу, усього	З них	
			у закладах оздоровлення	у закладах відпочинку
Україна	165 467	100 348	5 878	94 470
Вінницька	6 529	4 435	308	4 127
Волинська	4 670	3 132	к*)	3 105
Дніпропетровська	15 548	9 379	280	9 099
Донецька	7 465	4 274	390	3 884
Житомирська	4 026	2 438	105	333
Закарпатська	3 275	1 963	90	1 873
Запорізька	5 900	3 172	428	2 744
Івано-Франківська	2 411	1 388	173	1 215
Київська	6 974	4 206	133	4 073
Кіровоградська	10 331	6 687	101	6 586
Луганська	3 036	1 785	126	1 659
Львівська	3 480	2 511	к*)	2 484
Миколаївська	2 843	1 585	53	1 532
Одеська	13 317	8 134	471	7 663
Полтавська	10 776	6 056	667	5 389
Рівненська	3 519	2 483	к*)	2 474
Сумська	10 742	6 118	434	5 684
Тернопільська	935	546	29	517
Харківська	15 485	9 651	280	9 371
Херсонська	9 280	5 302	1 103	4 199
Хмельницька	2 529	1 570	95	1 475
Черкаська	10 643	6 220	113	6 107
Чернівецька	2 007	1 331	102	1 229
Чернігівська	6 328	3 797	137	3 660
м. Київ	3 418	2 185	к*)	1 988

к*) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності інформації.

Джерело: адаптовано автором за [6]

Таблиця 5

**Середньооблікова чисельність медичного персоналу
дитячих закладів оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. за регіонами (осіб)**

	Середньооблікова кількість штатних працівників, усього	Кількість медичного персоналу, усього	З них	
			у закладах оздоровлення	у закладах відпочинку
Україна	165 467	8 089	1 015	7 074
Вінницька	6 529	257	58	199
Волинська	4 670	186	к*)	184
Дніпропетровська	15 548	726	42	684
Донецька	7 465	377	43	334
Житомирська	4 026	213	23	190
Закарпатська	3 275	228	58	170
Запорізька	5 900	272	57	215
Івано-Франківська	2 411	170	41	129
Київська	6 974	392	11	381
Кіровоградська	10 331	383	21	362
Луганська	3 036	162	21	141
Львівська	3 480	174	к*)	168
Миколаївська	2 843	165	15	150
Одеська	13 317	626	73	553
Полтавська	10 776	614	110	504
Рівненська	3 519	127	к*)	123
Сумська	10 742	606	133	473
Тернопільська	935	52	7	45
Харківська	15 485	642	74	568
Херсонська	9 280	463	118	345
Хмельницька	2 529	128	18	110
Черкаська	10 643	655	22	633
Чернівецька	2 007	109	11	98
Чернігівська	6 328	237	23	214
м. Київ	3 418	125	к*)	101

к*) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності інформації.

Джерело: адаптовано автором за [6]

У закладах з відпочинку педагогічних працівників найбільше у Харківській області – 9,9%, далі – 9,6% у Дніпропетровській області і 8,1% – у Одеській області. Ситуація складна у Тернопільській області: там усі показники найнижчі серед регіонів України, тому керівництву області треба негайно звернути на це увагу.

Особливу увагу приділимо роботі медичного персоналу, який працював у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. (табл. 5). Найбільша частка медичних працівників у Дніпропетровській, Черкаській та Харківській областях – відповідно 9,0; 8,1 та 7,9%. У закладах з оздоровлення ситуація дещо інша: найбільша кількість працюючих медичних працівників у Сумській, Херсонській та Полтавській областях – відповідно 13,1; 11,6 та 10,8%. У дитячих закладах відпочинку становище інше: найбільше серед працюючих були медичні працівники

у Дніпропетровській, Черкаській та Одеській областях – відповідно 9,7; 8,9 та 7,8%. Найгірший стан із даного питання знову у Тернопільській області, тобто це питання необхідно негайно вирішувати. Виходячи з проведеного аналізу, робимо висновок, що ситуація з використання персоналу у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку влітку 2019 р. була неоднозначною.

Висновки. В Україні діє система оздоровлення та відпочинку дітей по всій території. У системі працює штатний персонал, причому майже в десять разів менше персоналу працює в закладах з оздоровлення дітей, аніж у закладах, що займаються їх відпочинком; дві третини персоналу, які працюють у закладах оздоровлення, – це позаміські заклади, а тому тут має місце моносонічний ринок праці; кожен дев'ятий із десяти працюючих у закладах із відпочинку, працює в закладі з

денним перебуванням; відмінністю в діяльності дитячих закладів із відпочинку та оздоровлення є те, що в закладах з оздоровлення на одного працівника припадає 11 дітей, а у закладах відпочинку – 5, що підтверджує необхідність додаткової уваги до дітей у даних закладах; особливістю діяльності дитячих закладів із відпочинку та оздоровлення є те, що в них передбачено залучення великої

кількості медичного персоналу і, звичайно, у закладах з оздоровлення більше; у різних регіонах України середньооблікова кількість штатних працівників різна як загалом, так і по категоріях персоналу. Звичайно, тенденції їхньої діяльності носять змінний характер, але обов'язково треба відзначити, що в окремих областях необхідно розвивати наявність даних закладів.

Список використаних джерел:

1. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного ; 2-е вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2005. 528 с.
2. Завіновська Г.Т. Економіка праці : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2006. 300 с.
3. Крайник О.П., Барвінська Є.С. Економіка підприємства : навчальний посібник ; за ред. О.П. Крайник ; 2-е вид., оновл. і доп. Львів : Львівська політехніка, 2005. 296 с.
4. Олійник О.С. Управління та ефективне використання персоналу підприємства в умовах трансформаційних процесів : монографія. Кам'янець-Подільський : Медобори – 2006, 2017. 328 с.
5. Закон України «Про туризм». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/tyr_met.html/.
6. Головне управління статистики України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

References:

1. Ekonomika pidpriemstva: pidruchnyk / Za zah. red. S.F. Pokropyvnoho. 2-e vyd. pereob. i dopovn. Kyiv: KNEU, 2005. 528 p.
2. Zavinovska H.T. (2006) Ekonomika pratsi: navch. posib. / H.T. Zavinovska. Kyiv: KNEU, 300 p.
3. Krainyk O.P. (2005) Ekonomika pidpriemstva: Navchalnyi posibnyk / O.P. Krainyk, Ye.S. Barvinska; za red. O.P. Krainyk. 2-e vyd. donovlene i dopovnene. Lviv: NAUN. Univer-t «Lvivskapolitekhnik», «Intelekt- Zakhid», 296 p.
4. Oliinyk O.S. (2017) Upravlinnia ta efektyvne vykorystannia personalu pidpriemstva v umovakh transformatsiinykh protsesiv: monohrafiia. Kamianets-Podilskyi: PP «Medobory – 2006», 328 p. (19,1 d.a.).
5. Zakon Ukrainy «Pro Turyzm». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/tyr_met.html.
6. Holovne upravlinnia statystyky Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95%D0%B2%D1%80#Text>.